

VLASTIVĚDNÝ SBORNÍK

čtvrtletník pro regionální dějiny severního Plzeňska

číslo 3 / 2015 / ročník XXV



STÁLÁ EXPOZICE

Historie Mariánské Týnice a mariánský kult

- nejnovější archeologické nálezy
- Santiniho stavba barokního objektu
- osudy po zrušení kláštera
- obnova a rekonstrukce na přelomu 20. a 21. století
- mariánské poutní místo (sochy, obrazy)

Raně středověké obydlí a archeologické nálezy severního Plzeňska Kultura a vzdělanost severního Plzeňska:

- veduty a vyobrazení sídel
- kaple jako liturgický prostor
- školní třída
- galerie světců
- oratoř a liturgické předměty
- umělecké vybavení prostředí společenských elit 19. století

Národopis severního Plzeňska:

- lidové zvyky
- náves s kaplí a včelařství
- selská jizba a komora
- stodola
- kovárna
- slévárna litiny

Města, spolky a řemesla severního Plzeňska:

- řemeslnické dílny a obchody
- kuchyně 30.–40. let 20. století
- hostinec

Kostel Zvěstování Panny Marie:

- rekonstruovaná památka vrcholného baroka, obnovená kupole a interiér s freskovou výzdobou

VÝSTAVY, KULTURNÍ AKCE, KONCERTY

PETR BRANDL - restaurované obrazy - Zavraždění sv. Václava, Smrt sv. Isidora, Stětí sv. Barbory (kostel Zvěstování P. Marie - časově neomezeno)

SALON 2015

kresba, malba, fotografie, socha, keramika, dřevorezba, umělecké řemeslo

26. 8.–4. 10. 2015 (refektář muzea)

PAŽE TUŽ - SPORTU ZDAR

historie tělovýchovy a sportu na Kralovicku

7. 10.–1. 11. 2015 (refektář muzea)

BETLÉMY

tradice připomínající Svatou rodinu

28. 11.–30. 12. 2015 (refektář muzea)

DEN KRAJŮ

středa 28. 10. 2015 (vstup do muzea zdarma)

NETRADIČNÍ OŽIVLÁ

PROHLÍDKA V MUZEU

na téma „Sportem ku zdraví aneb ...“ sobota 31. 10. 2015, 14–17 hodin

TRIO CLAVIO/VALČOVÁ, klavír; **KOPSOVÁ**, housle, **ČERNOHOUZOVÁ**, klarinet, 11. 11. 2015 od 19 hodin

ADVENT V MUZEU

adventní trh, Mikulášská nadílka pro děti, vánoční zvyky a tradice
sobota 28. 11. 2015, 14–17 hodin

ADVENTNÍ BOHOSLUŽBA

čtvrtek 17. 12. 2015 od 16 hodin

PĚVECKÝ RECITÁL/ MESTLOVÁ soprán; **MOUREČKOVÁ**, mezzosoprán; **SKALICKÝ**, tenor; **KOS**, klavír
sobota 26. 12. 2015 od 16 hodin

ÚVODEM

Začátkem srpna proběhla v jedné z novinových příloh diskuze ohledně oslovení „Vážení čtenáři“. Ženy si jej totiž vysvětlovaly jako přehlížení ženského publika. Vyplynulá debata sice měla lehce uvolněný tón letních debat, přesto nenuceným způsobem upozorňovala na používání zažitých úslolí, jako kdyby pestrost českého jazyka nenabízela jiné varianty řazení slov. Tedy například „Slovo úvodem“, které je ve významu více univerzálnější a ženy i muži je mohou vnímat více „rovnoprávněji“ - oslovení se nezpochybnitelně týká právě jich samých.

Jistě, mnozí zvednou ukazováček a jemně utrousí, že jde o přehnanou starostlivost, odrážející trendy euroamerické společenské zvyklosti a navenek upřednostňované korektnosti k tomu či onomu společenskému problému. Je ovšem pravdou, že lepší formulace může přispívat mimo jiné k vědomí, založeném na větší otevřenosti a – byť s různými bariérami – i k přátelské vstřícnosti. Tedy, začněme dnešní, třetí číslo Vlastivědného sborníku pojmenováním tohoto bloku slovem „Úvodem“.

V polovině srpna se v areálu Mariánské Týnice konal v rámci festivalu „Devět týdnů baroka“ program nejrůznějších kulturních aktivit - od dobové módní přehlídky, přes hudební a divadelní vystoupení až k večernímu koncertu Gabriely Demeterové se souborem Ensemble 18+, jehož ústředním tématem bylo Vivaldiho Čtvero ročních dob. Kvůli četným požárům extrémně horkého léta se večer nekonal plánovaný ohňostroj, zato si návštěvníci mohli „užít“ do nočních hodin slavnostně nasvícený prostor zrekonstruovaného ambitu.

Tradičně, zase po pěti letech, je v refektáři muzea k vidění výstava Salon 2015, na němž představuje 45 autorů celkem 143 výtvarných děl (kresby, malby, fotografie, sochy, keramiku, dřevorezby a umělecké řemeslo).

Milé čtenářky a milí čtenáři, pokud se chcete podělit s ostatními o nějakou vzpomínku, osobní reflexi nebo názor, pošlete nám dané k otištění. Přejeme Vám do dalšího čtvrtletí jen šťastné dny a pohodu při čtení tohoto čísla Vlastivědného sborníku.

Vaše redakce

OTEVÍRACÍ HODINY V KNIHOVNĚ

Naším čtenářům a badatelům připomínáme, že v Muzeu a galerii severního Plzeňska v Mariánské Týnici je pro nejširší veřejnost přístupná knihovna s fondem 14 000 kusů knih, z nichž většina je určena k zapůjčení domů, zbytek k prezenčnímu studiu v muzeu. Třetina svazků

je regionálního charakteru. Knihovna je otevřena v pondělí a středu od 8 do 15 hodin. Pokud chcete mít jistotu, můžete se předem telefonicky objednat na číslech 373 396 410 nebo 373 397 991. K dispozici je také veřejně přístupný internet.

UDÁLOSTI OBRAZEM



1, 2) Zahájení výstavy obrázků herečky a malířky Ivy Hüttnerové provázely 22. července také vzpomínky a beseda na téma divadlo, malování a optimismus v životě. 3, 4) Barokní den v Mariánské Týnici, jenž nabídl 15. srpna bohatý program, vyvrcholil koncertem Gabriely Demeterové. 5, 6) Na vernisáži Salonu 2015, konané 26. srpna, se sešli nejen vystavující, ale také jejich příznivci. Hudbou ji doprovodili bratři Steinerovi, Z. Široký a P. Vorlík.

500 LET OD VÍDEŇSKÉHO KONGRESU

Vídeňský kongres přinesl úpravu mezinárodních smluv téměř všech zemí Evropy po napoleonských válkách. Ve Vídni mu předsedal rakouský císař, uherský a český král František I, kterého zastupoval tehdejší ministr zahraničí Klement Václav Metternich. Ve výsledku přinesl právo národů na vlastní sebeurčení.

Největší územní změny zaznamenaly vítězné mocnosti, tedy Rakousko, Rusko a Prusko. Rakousko si připojilo Benátsko, Terst, Tyrolsko, Lombardii a Dalmácii, ztratilo však Belgii. Prusko se rozšířilo o Porýní a část Saska, Gdaňsk, Poznaňsko a švédské Pomořany. Rusko získalo Besarábii a Finsko, vytvořilo z Varšavského knížectví Polské království, které bylo v personální unii s Ruskem. Holandsko a Belgie se spojily do Nizozemského království a perso-

nnální unii k nim připadlo také Lucembursko. Spojené království Velké Británie a Irska získalo Maltu, mys Dobré naděje, Jižní Afriku a Cejlon. Švédsko získalo Norsko, které bylo do té doby součástí dánského státu. Tím byl potrestán dánský král za svoji věrnost Napoleonovi. Změnit se však muselo i Napoleonem rozvrácené Německo. Vídeňský kongres zde vytvořil Německý spolek, což bylo volné soustátí 39 zemí, ke kterým patřily Rakouské císařství (včetně Království českého s Markrabstvím Moravským) a Pruské království.

V návaznosti na kongres, vypuklo v roce 1830 v Polsku povstání proti nadvládě Rusů. Bylo však velice tvrdě potlačeno Ruskou armádou a polská autonomie byla okleštěna. /re/

900 LET MLADOTIC A MĚSTA TOUŠKOV

Ve dnech 11., 12. a 13. září 2015 obyvatelé Mladotic oslavili devět set let od první dochované písemné zmínky o obci. U příležitosti oslav se v sále kulturního domu konala prezentace nové knihy „Mladotice v proměnách staletí“ a přednáška místního rodáka prof. Bohumíra Janského o bývalém Mladotickém rybníce a Odlezelském jezeře. Kniha má více než 200 stran a jsou v ní texty PhDr. Ireny Bukačové, Mgr. Veroniky Dudkové, Mgr. Jiřího Fáka, Mgr. Petra Hubky, prof. RNDr. Bohumíra Janského, CSc. a Mgr. Jiřího Kříže.

Nejstarší dějiny Mladotic lze doložit písemnými zprávami kladrubské-

ho a plaského kláštera. První zpráva z roku 1115 je spojena s knížetem Vladislavem I. Původ jména Mladotice (Mladětici) napovídá, že byly vsí lidí Mladatových (=osobní jméno tehdy častého výskytu). Obec patří k nejstarším obcím na severním Plzeňsku. Na přelomu 12. a 13. století (1193 a 1205) ji získal plaský klášter.

Stejně výročí oslavilo 20. září 2015 i Město Touškov, ležící nedaleko Plzně. Doložené je (jako Mladotice) v souvislosti s benediktinským klášterem v Kladrubech. Další zpráva pochází z roku 1231 a Touškov je zde už nazýván trhovou vsí. /re/

Po osvobození ČSR americkými a sovětskými vojsky se Čechům po šestileté přestávce opět otevřela možnost k vysokoškolskému studiu. (Vysoké školy v protektorátu Čechy a Morava byly totiž z rozhodnutí německých okupantů od 17. listopadu 1939 uzavřeny). K vysokoškolskému studiu se chystal také Bohumírův syn Vladimír. Na pražské filozofické fakultě zahájil již v červenci 1945 studium filozofie²⁸⁾ a v dalším semestru se zaměřil ještě na dějepis.²⁹⁾

Ku Praze jej později následovali taktéž jeho rodiče. Od 13. 3. 1946 měl již Vladimír domovské právo na Zbraslavi³⁰⁾ (v tehdy ještě samostat-

né obci, která se v roce 1974 stala součástí Hlavního města Prahy). Za vším stál Vladimírův otec, který byl v roce 1946 opět povýšen a na zbraslavském berním úřadu získal dokonce ředitelský post.³¹⁾

Nemáme zprávy o tom, že by Bohumír na Zbraslavi sepsal nějakou novou divadelní hru vážící se svým obsahem k jeho novému a tentokrát již poslednímu působišti. Ovšem nadále udržoval přátelské kontakty s Plzeňskem a Kralovickem, kde před léty působil. Jak se dozvídáme z časopisu „Náš rozhlas“⁴³²⁾, v listopadu 1948 pomohl vytvořit pro Český rozhlas Plzeň půlhodinový pořad



*Vladimír Struska s chotí Emmou v den svatby, 30. 6. 1960 na Zbraslavi
(foto: archiv rodiny Struskových).*

o stále populárním Jiřím Radimovi ze Dřevce. Dramatizaci hry pro rozhlasové posluchače připravili s pomocí autora členové činohry městského divadla v Plzni za režie Josefa Brejchy.

Tragicky poznamenaly demokraticky smýšlející rodinu únorové události roku 1948 a nástup komunistické diktatury. Syn Vladimír se zapojil do odbojové činnosti a stal se součástí skupiny odbojářů, která se chtěla v březnu 1949 pokusit o státní převrat proti nedemokratickému režimu, a to s i s pomocí několika mimopražských vojenských posádek, mimo jiné z Kralovic, Žatce či Milovic.³³⁾ Cílem bylo odstavení komunistů od podílu na moci, ustavení prozatímní vlády a příprava nových a svobodných voleb v zemi. Vzhledem k tomu, že tato kauza představuje velmi obsáhlé téma, pokusím se jí v některém z dalších příspěvků věnovat zcela samostatně, a stejně tak životu Vladimíra Strusky. Nyní přiblížím jen hlavní informace, které se dotýkají života rodiny Struskových.

Dne 4. března 1949 byl Vladimír Struska zatčen Státní bezpečností. Brzy došlo i na další aktéry připravované akce. Jen nemnoha odbojářům se přitom podařilo prehnout přes hranice a zachránit si život i svobodu. Rodina se o Vladimírově zatčení dozvěděla až mnohem později a jednou byla dokonce mystifikována zprávou, že byl zastřelen při nedovoleném přechodu hranic. V. Struska byl společně s dalšími strůjci protikomunistického spiknutí podroben bezpočtu brutálních výslechů a 9. 6. 1949 odsouzen spolu s některými dal-

šími „spolupachateli“ k doživotnímu vězení.³⁴⁾ Údajní klíčoví činitelé připravovaného povstání, Miloslav Jebavý, Josef Gonic, Vilém Sok, Karel Sabela a Bohuslav Hubálek, měli menší štěstí, neboť ti byli odsouzeni k smrti a 18. 7. 1949 popraveni.

Až do 11. 5. 1960, kdy byl amnestován³⁵⁾, byl Vladimír postupně vězněn v nejrůznějších komunistických lágrech, kam jej jezdili obětavě navštěvovat Bohumír, jeho choť Milada i Vladimírova přítelkyně Emma (*27. 8. 1931), která mu zůstala věrná až do jeho propuštění a později s Vladimírem vstoupila do svazku manželského. Že však jediný syn Struskových věznění přežije, tomu se dalo více věřit nežli reálně předpokládat. Podmínky v komunistických věznicích si často nezdaly s poměry panujícími v nacistických lágrech. Například ve věznici v Leopoldově byli vězni trýznění také nedostatkem stravy a hladem a Vladimír zde v oné době vážil jen okolo 40 kilogramů. Takový pohled na syna byl pro oba rodiče nesmírně traumatizující a ti se mohli pouze modlit, aby podobné podmínky vůbec přežil.

Zřejmě také díky svému mládí, duševní podpoře nejbližších osob, silné vůli i hluboké víře v Boha, jež mu byla ve vězení pevnou oporou, Vladimír věznění přečkal. Po svém propuštění odešel bydlet k rodině své přítelkyně a posléze choti Emmy, rozené Kumstové, přičemž pracovním uplatněním se mu stala sféra stavebnictví. Roku 1961 se pak spolu s Emmou přestěhoval ze Zbraslavi do Úval u Prahy.

Synovo uvěznění negativně dopad-

lo též na Bohumíra, a to v rovině profesní i materiální. Byl zbaven své vedoucí funkce, jíž po správní reformě vykonával od 1. 3. 1949 na finančním referátu Okresního národního výboru (ONV) Praha-jih na Štefánikově třídě na Smíchově. V polovině listopadu byl přeložen na ONV Praha-západ do Podskalské ulice na Novém Městě pražském, kde se musel spokojit pouze s podrženým úřednickým postem.³⁶⁾ Naštěstí ale nebyl nucen nastoupit do manuálního zaměstnání, což byla forma represe v dané době rovněž nezřídka uplatňovaná vůči skutečným či domnělým odpůrcům režimu z řad inteligence.

Z úředních míst navíc dostal příkaz vyklidit svůj stávající byt a byl přestěhován do půdních prostor jedné ze zbraslavských vilek, kde nebyla ani toaleta, tekoucí voda či kuchyňský kout. Přidělené malé prostory k bydlení manželé Struskovi později sdíleli ještě se svou nedospělou neteří Vladimírou, dcerou Miladiny sestry. Dívka nečekaně osířela v době Vladimírova uvěznění, a tak se jí ujali Bohumír s Miladou.

Po odchodu do penze byl B. Struskovi vyměřen jen malý důchod a bývalý úředník si proto musel ve stáří přivydělávat jako noční hlídač, topič či sběrač třešní. I v této době však zůstal podle svých možností věrný své zálibě v historii. Zvolil si moderní politice zdánlivě vzdálené období – éru starověkého Řecka. Právě o něm sepsal své další a bohužel nikdy nevydané dílo „Dones, cizince, zvěst!“³⁷⁾ Nevíme, jak dlouho na knize pracoval a kolikrát ji upravil a přepsal, nežli se jí v roce 1977 odvážil nabídnout

redakci celostátního listu „Lidová demokracie“. Zda kontaktoval ještě další nakladatele, nelze na podkladě pozůstalosti doložit. Zmíněný deník, podobně jako kdysi Kralovický obzor, uveřejňoval na svých stranách romány na pokračování, které se daly později svázat. Redakce však nabízenou knihu odmítla uveřejnit. Dílo prý postrádalo dostatečné literární kvality.³⁸⁾

Rodina ovšem viděla problém zcela jinde. Bohumír se ve svém románu totiž obsáhle věnoval taktéž budování starořecké demokracie. To bylo v době komunistické normalizace a v roce, kdy na obhajobu demokratických svobod vzniklo dokonce disidentské sdružení Charta 77, téma režimu velmi nevídané. A tak Bohumírova poslední kniha zůstala provždy jen v rukopise.

B. Struska zemřel 28. listopadu 1983 v Praze na Zbraslavi³⁹⁾, bez jakékoli publicity, poněkud v zapomnění. Na rozdíl od své choti neměl možnost dožít se pádu komunistického režimu v roce 1989, ani synových dokončených humanitních studií, oficiální rehabilitace, politické dráhy v České národní radě⁴⁰⁾ i pozdějšího působení v Občanské demokratické straně. Během svého života vystřídal vícero působišť, přičemž tím nejplodnějším se zjevně ukázaly Kralovice, kde se nejvíce zviditelnil a kde sepsal svá nejctívější literární díla – „Jiřího Radima“ a „Slaměnou Kačku“. Je pouze škoda, že se jako beletrista neangažoval více, neboť se zdá, že v beletrii by vynikl mnohem úspěšněji nežli v amatérském divadle, jež ve svém životě jednoznačně preferoval. „Jiří

Radim“ a „Slaměná Kačka“ jsou i přes to, že je v nich užita „starožitnější“ podoba češtiny, čtivými a nadčasovými díly, a pokud by se našel vhodný regionální nakladatel, mohly by občanům severního Plzeňska i Rakovnícka v obnoveném vydání opět zpřítomnit doby dávno minulé, prostřednictvím blízkých a důvěrně známých míst.

Prameny a odkazy (dokončení):

- 28) AUK, fond: FF UK; Katalog posluchačů FF UK, LS 1945, S–T.
- 29) Tamtéž, fond: FF UK; Katalog posluchačů FF UK, ZS 1945–46, R–S.
- 30) SOkA Příbram; fond: Okresní úřad Příbram; Policejní evidence obyvatelstva z let 1939–1945; policejní přihláška Vladimíra Strusky.
- 31) AUK, fond: FF UK; Katalog posluchačů FF UK, LS 1946, R–S.
- 32) Plzeň [neděle 14. 11. 1948]; In: Náš rozhlas. Roč. 15, č. 46, Praha 1948, s. 3.
- 33) Viz např. Mallota, Petr: Protikomunistická odbojová organizace Praha-Žatec. Konstrukce, provokace, či skutečnost? In: Solitér. Pocta historiku Václavu Veberovi. Praha: ÚSTR, 2012, s. 75–101; dále: Akce Praha-Žatec. In: Pejčoch, Ivo: Protikomunistické puče. Historie pokusů o vojenské svržení komunistického režimu v Československu v letech 1948 až 1958. Cheb: Svět křídel, 2011, s. 33–69.
- 34) Archiv bezpečnostních složek v Praze, fond: Vyšetřovací spisy - Centrála, vyšetřovací spis archivní číslo V–6147 MV; rozsudek Státního soudu Praha z 9. 6. 1949.
- 35) ARS, sdělení správy Sboru nápravné výchovy Ministerstva spravedlnosti ČR ze 7. 1. 1991.
- 36) Státní okresní archiv Praha–západ v Dobřichovicích, fond: Okresní národní výbor Praha-jih; osobní spis Bohumíra Strusky.
- 37) ARS, Struska, Bohuš: Dones, cizince, zvěst! Nedatovaný strojopis, 324 s.
- 38) Tamtéž, list z redakce LD z 12. 12. 1977.
- 39) Tamtéž, úmrtní list Bohumíra Strusky z 12. 12. 1983.
- 40) Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky; oddíl: Poslanci a orgány / Vladimír Struska. In: <http://www.psp.cz/sqw/text/detail.sqw?org=260&id=5180&l=cz>.

ŽIDÉ V MANĚTÍNĚ

■ Václav Jirsa

Ve Vlastivědném sborníku číslo 3/2014 PhDr. Irena Bukačová připomněla historii židovské minority na Plzeňsku v 18.–19. století. Při četbě článku jsem si vzpomněl na vlastní

zážitky. To jsme se ještě dívali z oken chlapeckého žákovského domova v Plzni (Smetanovy sady čp. 3) na popisovanou historickou synagogu ve dvoře sousedního domu. Do syna-

gogy jsme se ale tenkrát nedostali. V pokračování židovské tematiky jsem si od PhDr. Ireny Bukačové ještě přečetl v čísle 4/2014 o židovské minoritě na severním Plzeňsku, zejména na Kralovicku. Židovskou komunitu v Kožlanech podrobně popsal Bohumil Vondrášek už ve VS č. 1/2012. Kožlany od roku 1701 patřily Lažanským na Manětíně. S problematikou židovských hřbitovů v našem regionu jsme se mohli seznámit v osmém dílu televizního dokumentu „Hádanky domů života“, který odvysílala 1. 3. 2015 Česká televize na ČT 2.

Historie Židů v Manětíně nějak zůstala mimo zájem všech autorů. Václav Kočka v „Dějínách politického okresu kralovického“ se historii židů také věnoval. O Manětíně doslova napsal: „Od mnoha let bylo v Manětíně usazeno mnoho židů, kteří výhradně živili se obchodem na škodu místních živnostníků a měli svoji synagogu. 22. září 1712 vypukl ve městě oheň, který zkalil zámek, kostel, školu, masné krámy a přes polovici města. Lid obvinil židy, že oheň založili a stěžoval si na ně, že pohořelé při prodeji obilí přetahují. Když pak mluvilo se, že Šimon Abeles zavraždil jednoho katechumena, tu nenávist k židům tak dovršila, že paní Lažanská všechny židy z města naráz vykázala a později ve své pozůstalosti zdůraznila, že žádný držitel Manětínska „nesmí jich ve městě nikdy trpěti.“ Víme však, že katechumen Šimon Abeles nebyl vrahem, ale zavražděným.

Löbl Kurtzhandl, jeden z jeho údajných vrahů, byl zatčen v Manětíně na

základě výpovědi Ley, matky malého Šimona, a jejich kuchařky Hanele (viz studie „Kauza Abeles“ od Lubomíra Novotného). Nutno poznamenat, že podle různých dokumentů vražda Šimona Abelesa dodnes nebyla zcela objasněna.

Manětínský historik, děkan František Wonka, v lednu roku 1933 přeložil z němčiny popis Manětína z roku 1826 podle manětínského administrátora, pozdějšího děkana Josefa Šturma. Ten tenkrát písemně odpovídal na otázky zaslané c. k. gymnaziálním profesorem J. Eichlerem za účelem přepracování Schallerovy „Topografie Böhmens“. V uvedeném dokumentu na straně 18 najdeme i odstavec věnovaný historii židů v Manětíně: „Vypuzení od mnoha let ve velkém množství v Manětíně bydlících židů, kteří tu dokonce i synagogu měli, a veliký obchod s obilím vedli. Tito byli však po požáru od zemřelé paní kněžny Marie Gabriely z Lažanských vypuzeni, jednak z neprekonatelné zášti proti židům, protože dříve onen pověstný spoluvník, vrah Kurtzhandl katechumena Šimona Abelesa podle všeobecného podání po delší dobu až do svého zatčení v jednom židovském domě v Manětíně se prý tajně zdržoval, jednak aby pohořelým obyvatelům manětínským tehda tak znamenitý obchod obilím zjedнала. Zdá se, že tyto okolnosti pohnuly zemřelou paní kněžnu Marii Gabrielu z Lažanských, že ve své 22. dubna 1749 udělané závěti dědice pod ztrátou panství zavázala, aby žádného žida na panství nepřijímali a na něm netrpěli.“ Celý překlad dopisu býval ulože-



*Objekt před rekonstrukcí (vlevo) a vedle opravená manětínská „Židovna“
(foto: archiv Václava Jirsy).*

ný v děkanském archivu v Manětíně. V roce 1956 František Wonka napsal pojednání o některých významných manětínských židech 19. století. Rukopis je k dispozici v knihovně muzea v Mariánské Týnici. Pojednání napsal podle zpráv a jiných dokumentů vrchnostenského úřadu v Manětíně.

Zastavme se však s Františkem Wonkou u jeho „Knihy historie židů Manětínských“ z roku 1962, která nám vypravuje o židech v Manětíně od středověku až po rok 1945. Knihu uvádí výrokem posledního manětínského žida Josefa Grosse v době persekuce v roce 1940: „Bořit je snadné, budovat je těžší.“

Vyprávění začíná připomenutím staré tradice pojmenování strže při stvolenské silnici „Židovská jáma“. Zachovaly se tři verze, proč je tak pojmenovaná ona dosti nevlídná rokle. Jedna verze říká, že tam kdysi kdosi zabil žida. Jiná vypravuje, že se v oné rokli kdysi nějaký žid oběsil a nikdo jej nechtěl sundati a pochovat. Konečně podle třetí verze prý manětínský hrabě nabídl velikou odměnu tomu, kdo tento skutek milosrdenství na ubožákovi vykoná.

Tu se někdo přihlásil a dostal za to veliký kus pole.

Knihy pokračuje třemi příběhy o Židech zapsanými v nejstarších knihách manětínských. O prvním Židu se dovídáme ze zápisu z roku 1424 a 1426. V příběhu v pamětech Manětína vystupuje Žid Purkart z Vlkošova. Jako notář jedná rozvázně a urovnává finanční spor mezi dvěma stranami. Svě věci asi výborně rozuměl, když ho pozval sám purkrabí Jan Hvozda z Hrušovan na Přesťticku, tehdejší purkrabí na Krasíkové (Švamberku).

Z roku 1445 je zapsaný další příběh o Židovi, kterého přepadl lapka Pecha, syn nebožtíka Bláhy ze Hvozda. Žid si stěžoval manětínské vrchnosti a přišla panská chasa s biricem, sebrala Pechu a odvedla do manětínské šatlavy. Lapka se zle vzpouzel, lál a vyhrožoval, že se pomstí, že podpálí nebo zabije. Měl dobré přátele, kteří se za něj zaručili a s 20 kopaми, byli vlídně přijati, ale rukoudáním se ještě museli zaručit, „...že těmi penězi propadnou, pakli mínati ani hroziti, napřed urozenému pánu Hynkovi, ani jeho strýci Janovi, ani

urozenému panoši Prokopovi z Křečova, ten čas purkrabímu na Manytyně, i všem panošům i služebníkům, i všem úředníkům, i lidem poddaným, purkmistru, koňselům, i vší obci městečka manětínského, i všem lidem zboží manětínského“. Páni záruku přijali, ale důrazně připomenuli, že kdyby Pecha přece ještě hrozil, rukojmí ztratí oněch 20 kop a zbojník hrdlo i statek. Jak se Pecha zachoval, kniha již nevypráví. Dál se první městská kniha o Židech už nezmiňuje.

V knize druhé, dnes zvané „Kniha smluv“, původně „Kniha wiczů památných“, je napsán zápis o Židu, kterého okradli Jíra Dráb a Václav Vančura, sloužící u pana Kryštofa Karla z Roupova (tehdy manětínského pána). Zachránilo je, že žid svůj majetek, o který přišel, zveličil. Událost byla zapsána v Manětíně, v úterý po svatém Jiljí léta 1618 za úřadu purkmistra Mikuláše Bydly. Po tomto zápise se o dalších židech v knize „wiczů památných“ již nepíše. Stará kniha „Kostelních účtů“ je do dřeva vázaná, má bílou kůži potažené desky a na nich vyražený letopočet 1605. Zajímavé zápisy jsou až do roku 1683 česky, pak po malé pomlce německy. Mezi příjmy jsou zajímavé pokuty, z nich část připadla kostelu, a mezi nimi dvě, týkající se židů. Zápisy o pokutách jsou stručné, ale stačí, aby nám osvětlily tehdejší poměry mezi obyvatelstvem.

První případ pochází z roku 1697: „Jistý poddaný panství nekmířského zmlátil zde chráněného Žida“. Zmláčený Žid mohl příběhnout do zámecké kanceláře a stěžovat si úřednictvu

mladého hraběte Václava Josefa Lažanského, anebo mohl manětínský právní posel čili policajt jménem Jan Hus dopadnouti oba in flagranti, slyšeti šťavnatě spílání a křik, načež bystrým úsudkem poznal původce a viníka a pak rázně a spravedlivě, nestrannicky zakročil. Podle toho lze usouditi (úsudek F. W.), že šlo o Žida manětínského.

Druhý případ byl jiný a písař jej definoval takto: „Roku 1701 pohaněl na manětínském úřadě (asi vrchnostenském) Žid z Bečova manětínského Žida Šlomma.“ P. F. Wonka událost glosuje: „My křesťané v tom větříme hádku obchodníků, handlířů. Musela být hodně hlučná a žhavá, když k ní došlo na úřadě, kde z ní zajisté měli nemalé potěšení. Zdá se, že Šlomm se dovolával ochrany u úřadu a úřad se ho zastal. Šlomm se tak představuje jako bezpečně první známý Žid manětínský zapsaný v dokumentech. Nemyslím, že jméno Šlomm je přezdívka. Odvozoval bych je od slova Salom, což znamená Pokoj.“

V devadesátých letech 17. století až do Manětína dosáhla vražda pražského dvanáctiletého židovského chlapce Šimona Abelese. A to je další případ. František Wonka související události popisuje: „Podivně se zapsal do dějin Manětína devatenáctiletý pražský Žid Löbl Kurtzhandl. Nevíme kde a kdy se seznámil s manětínskou židovskou dívkou. Ta odpověděla na jeho lásku. V tom by nebylo ještě nic zvláštního. Osudné se však stalo Löblovi, že se v Praze příliš kamarádil s Lazarem Abelesem, již několikrát ženatým. Z jednoho Abe-

lesova manželství pocházel hoch Šimon, jenž proslul pak jako katolický mučedník. Hoch byl tajně pokřtěn a přátelil se s křesťany tak, až utekl z domova. Macecha v něm viděla obtížnou přítěž, otec - ortodoxní Žid, nenapravitelného hříšníka.“

Otec s pomocí Kurtzhandla vypátrali místo jeho pobytu a chlapce zavraždili. Studie „Kauza Abeles““ Lubomíra Novotného vychází ze skutkových událostí, především ze spisu (1696) sestaveného Johannem Wolfgangem Ebelinem z Friedberka, apelačním radou, a ze seriálu na stránkách Světozoru v roce 1885 českým politikem Emanuelem Tonnerem.

František Wonka pokračuje: „Předsedou nejvyššího soudu byl tenkrát manětínský hrabě, učený Karel Maximilián Lažanský. Jak slyšel o Manětíně, poslal z Prahy birice a posly s tajnými pokyny pro manětínského pana hejtmána Tichého. Tak se stalo, že z nenadání vrazili birici do domu, kam Kurtzhandl chodil za nevěstou. Provinilce tam dopadli, zatkli a s neobyčejnou rychlostí odvezli do Prahy. Odváželi ho tak rychle, že se nemohl se žádným židem ani rozloučit, tím méně poradit.

Jak se o tom dověděli v Manětíně? Druhého dne po převezení Kurtzhandla do Prahy, se v Praze u Lažanských na Malé Straně hlásil manětínský sedlák (= spisy neuvádějí jeho jméno). U Lažanských se sedláka ptali, co ho do Prahy přivedlo. Sedlák prostě pověděl, „že ho tam posílá nějaký pražský židovský ženich se psaním, které měl doručit jeho matce v Židech a ta se jmenuje

Kurtzhadlová. Sedlák byl tedy první, který tak hroznou novinu do Manětína přinesl. Zdrčená snoubenka ihned uhodla, že je nyní s Kurtzhandlem konec.“ Lazar Abeles se v žaláři oběsil a Löbl Kurtzhandl skončil na popravišti. Co se stalo s Kurtzhandlovou nevěstou, není známo.

O historii Židů v Manětíně kolem roku 1715 se už zmiňuje V. A. Pleschner v „Kronice Kůru literátského“ napsané v letech 1715–1718. Hraběnka Gabriela Lažanská tehdy z Manětína všechny židy vypověděla. K tomu V. A. Pleschner uvádí: „...Aby též snadnější obchod měšťané a lepší živnost měli, vypuzeni byli Židé, jenž skrze mnohá leta u velikým počtu při městě se zdržovali, kde také i školu neb synagogu měli, kteří před tím obírali křesťany, v rozličných koupěch, handlech obilních, v živnostech, že za některý rok mnoho tisíc strychů obilí skrze formany od nich vyvezeno bylo, z čehož velký užitek mívali, nyní však týž handl obilní městu připadl, že každý soused, kdo sic býti může, svobodně se toho handle drží.“

Kde synagoga v Manětíně bývala, jsme se zatím nikde nedozvěděli. Židé do požáru v roce 1712 v Manětíně prý většinou bydleli před dolní (Svatobarborskou) bránou, možná že jejich domky při požáru ani nevyhořely. Tam snad mohla být i synagoga. Podle Františka Wonky proběhlo vystěhování Židů z Manětína takto: „Při požáru celého města 22. září 1712 byli postiženi i Židé v Manětíně. Pokud bydleli v ghettu, pravděpodobně také shořelo. Židé se při své povaze dovedli zotavit mnohem rychleji

než křesťané. Jakmile se dověděli, že hrabě Václav Lažanský půjčuje domácím obilí nejen na osev, ale i na vývoz, honem si pospíšili na obročního Vlčka a slovy srdcelomnými i lichotivými vymámili na něm tolik obilí, že na handlíře křesťanské zbylo pramálo. Snad proto musel pak Vlček z Manětína pryč, neboť mu nebylo radno ukázat se na ulici. Obchodem si pomohli Židé k penězům, snad si hned stavěli nové příbytky a měli je dřív pod střechou než mnohý křesťan, který peníze neměl. Židé také ochotně půjčovali, ovšem na dosti vysoký úrok. Křesťané úrok často ani neplatili a dluhy u Židů jim vzrůstaly. Po třech letech, jak bylo v zámku ujednáno, měli dlužníci u pana hraběte půjčené obilí vracet nebo zaplatit. Křesťané vraceli, jak jen mohli, ale židé neměli pole a platit se jim nechtělo. Uhodili tedy na své křesťanské dlužníky: „Zaplatte, co nám dlužíte, neboť v kanceláři na nás naléhají!“ Poněvadž křesťané peníze neměli, vymáhali na nich Židé obilí a vykupovali je za velmi nízkou cenu. Obročnímu pak vraceli to nejbídnější, lepší prodávali za vysokou cenu formanům jako za dob blahobytu před ohněm, a tak bohatli z bídy křesťanů. To dráždilo místní obyvatelstvo. Také jinde v království bylo ovzduší nabitó odporem k Židům.“ Roku 1713 vypukl v Čechách mor - v pražském ghettu polovina Židů na nákazu vymřela. V Manětíně si vzpomněli, že oheň zavinili židé svou neopatrností a dokonce proti nim znova ohřívají celý případ Kurtzhandlův. Hejtman Kratochvíl ochotně přijímal všecky stížnosti měšťanů na židov-

skou bezohlednost a rozpínavost a příležitostně všecko náležité paní hraběnce vylíčil. Marie Gabriela věděla již leccos dříve a nyní využila příznivého okamžiku a rozkázala: „Všichni Židé z mého panství ven!“ Neznáme nic bližšího, nevíme, jakou lhůtu jim dopřála, zda směli své věci zpeněžit nebo vzít sebou. Kolik asi jich mohlo být, když roku 1700 měl Manětín 482 obyvatel? Vypuzením Židů po požáru v roce 1712 se zavírá jedna kapitola v dějinách židovstva v Manětíně. Byl to zákrok násilný, ale splnil záměr majitelky města, křesťanům bylo pomozeno a snad leckterý byl na účet Židů zachráněn.

Dne 18. prosince roku 1744 vydala císařovna Marie Terezie příkaz, aby všichni Židé, pražští i venkovští, opustili Čechy, a to pražští, kterých bylo na 20 650 do konce února, venkovští počtem přes třicet tisíc, do konce června příštího roku. Dokonce se musely přimlouvát cizí státy, aby krutý rozkaz byl odvolán. V závěti hraběnky Gabriely Lažanské, sepsané v Praze, 22. dubna 1749, je pátý odstavec, který univerzálního dědice zavazuje na věčné časy „...aby žádného Žida na panství manětínském z jakéhokoliv důvodu ani pod jakoukoliv záminkou nepřijal ani nevzal, ani mu nedovolil zde se usaditi nebo zdomácněti.“ Jak píše František.

Wonka: „sama však nebyla důsledná - ráda a vždy za nejvyšší položky nakupovala v Praze u Žida Eleazara Porgesa plátina i látky pro své služebnictvo. Nepohrdla nákupem ani u Židů v sousedních Nečtinech.

Poměry pro Židy se v celém mocnářství příznivě změnily od 15. října

1781, kdy Josef II. vydal toleranční patent, ve kterém pamatoval i na židy. Židům se dostalo rovnoprávnosti s ariji. Již nemuseli muset nosit odlišný šat se žlutými rukávy a žlutým kolečkem, nemuseli platit vyšší poplatky ani bydlet odděleně od křesťanů ve zvláštních ghettech a otevřel se jim přístup ke všem zaměstnáním a do všech škol. Přísný pátý bod závěti kněžny Marie Gabriely, tedy přečkal necelých padesát let. Poslední, jenž se jím řídil, byl její vnuk hrabě Prokop I. Lažanský. Hrabě Prokop I. zřídil v Manětíně továrnu na jemná sukna a přivedl do města mnoho cizích dělníků z Nizozemska a Dánska, a z Německa. Dokud hrabě žil, prosperoval podnik výborně, ale pak za napoleonských válek mu ubývalo odbytišť na Blízkém východě a továrna upadala, až roku 1828 zanikla docela. Továrnou ubyl vydatný zdroj příjmů pro vrchnost a panství upadalo do dluhů. Kdo je zachrání lépe než obratný Žid? Roku 1806 se na vrchnostenském úřadu v Manětíně přihlásil Jakob Löwy z Chlumu, kde Židé měli svou vlastní obec. Jakob byl třiadvacetiletý mladík, dosud snad svobodný, novou vrchností, hrabětem Janem Lažanským byl přijat jako nájemník do dnešního čp. 30. To byla stará flusárna (plavírna), kde z vylouhovaného popele vyráběli potaš (draslo). Nebyla to práce dvakrát příjemná, ale Žid se jí neštítal a za krátký čas si najal ještě flusárnu v Lipí. Možná, že se podivil celý Manětín i s oběma hrabaty Lažanskými, bratry Janem a Pokopem II., jak obě plavírny prosperují. Zatoužili po tom, aby i jiné

jejich flusárny tolik vynášely. I v tom jim poradil Jakob Löwy k úplné spokojenosti: brzy seděl na flusárně v Rabštejně nový nájemník Filip Löwy, Jakobův bratr, a na plavírně v Litém rovněž jejich soukmenovec David Schön.

S koncem továrny na sukna podnikavý Žid v Manětíně přestal vyrábět draslo a ze svého velikého najatého domu zřídil vinopalnu. Dělníci z továrny i z panského dvora, pak i domácí odběratelé mu zajistili její dobrý odběr, panství mu šlo na ruku, opatřilo mu i kotle na pálení kořalky. Löwy z čp. 30 platil slušný nájem. Za to získal i četné výhody: Přednostní právo na nákup kvasnic z panského pivovaru při každé várce deset sudů půltřetího vědra, zdarma mu přivezou panští kočové z panských lesů mrvu, bezplatně měl k dispozici část zámeckého sklepa pod škarpou, zdarma dostával odpadky z pivovaru pro výkrm dobytka. Místo „Flusárna“ se začalo říkat „Vinopalna“. Ti pak, kteří tam utráceli příliš mnoho, přezdívali jí „Židovna“. Z čp. 30 je po rekonstrukci dům s pečovatelskou službou.

U tak podnikavého nájemníka, jako byl Jakob Löwy, brzy nezůstalo jen při pálení kořalky. Dovedl zužitkovat i odpadky a založil si výnosný výkrm volů a býků. Pořádné hnojiště zřídil u vinopalny přímo na ulici. Město se dlouho s ním muselo tahat, než je přemístil jinam. Žid měl lepší dobytek než sami panští a dobře jej prodával. Široko daleko se o tom vyprávělo a z dalekého okolí přicházeli řezníci k Löwymu nakupovat. Takovým úžasným podnikáním Žid bohatl.

Svému nájemci prokazoval nemalé služby a pomáhal vrchnosti sanovat finance. Přechásto skoupil všecko panské obilí, dobře zaplatil a přece sám při dalším prodávání ještě vydělal.

Jakob Löwy také skoupil od panských veliké množství dříví, které pro špatnou konjunkturu nešlo na odbyt, kupoval vlnu z panských ovcí, když žádný jiný kupec se nepřihlásil. A zase naopak, dovedl pro panství výhodně nakupovat, jako třeba nakoupil chmel pro oba pivovary. Aby městský pivovar nedělal panskému konkurenci, zařídil Löwy tak, že panství si městský pivovar pronajalo a výtečné manětínské pivo pak panský sládek vařil v obou pivovarech. Při takovém podnikání stal se Jakob Löwy téměř velkoobchodníkem. Staral se také, aby v Manětíně měli víc malých obchodů. V Kuchově v čp. 23, kde se říkalo u Hamrlíků, zajistil krámkem a do toho přivedl z Chlumu Mojžíše Löwyho, bezpochyby blízkého příbuzného. Mojžíš Löwy ochotně do Manětína se nastěhoval, obchodoval zde a pobyl si tu řadu let. Po čase si přivedl manželku o 23 let mladší Fanny Wolfovou ze Stubenbachu (Prášily, Hartmanice) a ta mu od roku 1857 v Manětíně rodila samé dcerušky. Sedm dohromady: Dívkám dali vždy dvojí jméno: biblické a arijské: Estera-Ernestine, Sara-Žofie, Hermine, Klara-Klara, Abráma-Adolphine, Judith-Judita a Jindřiška. Největší pýchou Jakoba Löwy byl syn Abraham. Otec dal syna na studium. Manětínský vrchní Kříž se pozastavoval nad tím, jestli Žida přijmou, ale tehdejší poručník nezletilých hra-

bat celou věc rozhodl rázně: „Proč by ne? Vždyť Židé studují dnes i na univerzitách!“.

Po letech nalézáme Abrahama již jako sládka v panském pivovaru a posléze jako jeho nájemce. To bylo sotva sto let po smrti Marie Gabriely. Když se roku 1846 mladý hrabě Prokop Alois ujal panství v Manětíně, vinopalnu zrušil. Jakobovi Lövimu tím zarazil bohatý zdroj příjmů, ale ten o tyto příjmy příliš nestál. Již několik let předtím přestal vyvážet kořalku do Sas, tržiště domácího již nepotřeboval.

Odstěhoval se ze židovny, kam hrabě ubytoval své hospodářské dělníky. Löwy se usadil v tak zvaném Kneisslově domě čp. 164 na náměstí (dnes pizzerie), odkud měl pěkný výhled přes celou škarpu. Bylo mu už přes šedesát let, rodina se rozcházela, až zbyl jen se svou manželkou a služebnou Terezií Abelesovou z Dolan. Žil jako pán „na vysoké noze“. Brzy si koupil patrový dům proti stvolenskému rozcestí, snad od jircháře Josefa Waltingra. Tam, do čp. 151, si přivedl mladou paní Terezii Reitlovou z Klecan. Ta mu tam rodila děti, Leopolda, Jindřicha (nar. 1844), Pavlinu a Ignáce. Syn Jindřich roku 1866 pronikl i do Besedy manětínských českých vlastenců. Vidíme v tom první a v Manětíně snad jediný případ židovského pronikání do vlasteneckých spolků českých. Abrahamovy děti navštěvovaly manětínskou starou triviálku, školu německou.

Panu Abrahamovi se zdál vzduch v církevní škole pro jeho děti přece příliš hustý a nezdravý. Aniž by se někoho ptal, přivedl si dva soukromé

učitele židovské. Jeden se jmenoval Weiss, druhý Schwarz. Děti přestávaly navštěvovat církevní školu (tenkrát už chodily do české k učiteli Laškovi), děkan Šturm záhy vyslídil oba pokoutní učitele a začal celý Abrahamův podnik jako protizákonný stíhat. Záhy se však přesvědčil, že je na Židy krátký s celou svou autoritou. Úřady se dovedly vykličkovat ze zákona a Žid si vedl svou. Oba pokoutní učitelé dál Abrahamovy děti připravovali na středoškolské studium.

Ze svého domu čp. 151 vybudoval Abraham přímo baštu židovství. Usadil si v něm ještě dva soukmenovce: Samuela Goldbergera z Turnova a Emanuela Khona z Bezdruzic. Oba byli vedeni jako deutsch-böhmisch. V domě ještě žila židovská kuchařka Marie Kleinová. Bezpochyby připravovala jen takové krmě, jaké předepisovalo židovské učení. Těž poklasný byl Žid a křesťany byli jen Abrahamův čeledín a dvě služky. Můžeme se domnívat, že celá rodina Löwyů byla přísně ortodoxní. Jaké byly další osudy všech Löwyů manětínských? Patriarcha Jakob se dožil dvaosmdesáti let a zemřel roku 1862. V roce 1869 se z Manětína ztratil Abraham. V jeho domě se usadil obchodník Mojžíš. Ten se z kuchovského domu čp. 23 přestěhoval blíž ke škarpě, do domu čp. 86 „U Plzáčků“ k měšťanostovi Jiřímu Karáskovi, hned naproti kostelu. Jakob Lövy tedy nyní vládl v domě čp. 151, kde se říkalo „U Löwů“ nebo ještě častěji „U židů“. Podle „Soupisu duší děkanství manětínského“ tam žil ještě roku 1872. Na počátku 20.století už v Ma-

nětíně žádný z Löwyů nežil a jediná památka po nich na čas zbyla uvedená přezdívka onoho domu. Dům po Židech přešel opět do rukou křesťanů.

Mezi roky 1830 až 1858 se v Manětíně odvíjí příběh významného Žida Markuse Fischelese. Už jsme se s ním i jeho synem seznámili ve VS č. 3/ 2012 v článku „Lékaři, ranhojiči, doktoři a lékárníci v Manětíně“. Dekret zámeckého lékaře dostal ještě před Vánoce roku 1830. Když se pak jeho celá rodina v dubnu roku 1831 nastěhovala do Manětína, bylo mu už 42 let. Nastěhovali se do čp. 152 (starého číslování), které je asi shodné s čp. současným, tedy podle čp. 151.

Markus Fischeles se narodil 12. dubna 1789 v Hostouni, v rakovnickém kraji, jako syn obchodníka Lévi Fischelesa. Žil počestně v manželství s Rozálií rozenou Sommerovou, která mu povila syna Zigmunda a čtyři dcery. V Manětíně se brzy osvědčil a získal důvěru ve všech kruzích místního obyvatelstva, nejen na zámku.

Samostatnou kapitolou, by mohla být i kapitola o epidemii cholery na Manětínsku, když zde lékař Fischeles působil. V roce 1833 se nechal s celou rodinou řádně pokřtít a změnil příjmení ze židovského „Fischeles“ na německé „Fischer“. Jak se asi dívala rodina Löwyho na rodinu Fischerovu? Jakobův sen o synagoze v Manětíně se tím rozplynul. Doktorova matka, židovka, synovo jednání neschvalovala, děsila se kletby soukmenovců. Není vyloučeno, že Židé také popouzeli měšťany, aby si

obstarali jiného lékaře. Měšťané tak učinili a do Manětína jako lékař přišel Eliáš Mathes, syn kniháře ze Žlutic. Markus Fischeles zemřel kolem roku 1858 někde mimo Manětín. Nikde se nepodařilo vypátrat kde a jakou smrtí. V knize „Popis duší“ z roku 1858 je ještě zapsán jako obyvatel domu č. p. 173 spolu s chotí Antonií a s dvěma dcerami, devětatřicetiletou Karolinou a 36 letou Julií; ale jeho jméno je škrtnuto a u něho „†“. Syn Zikmund (po křtu Josef Fischer) tehdy bydlel v čp. 107 a byl již ženatý s Josefínou Knochovou, komornou hraběnky Sidonie. Jejich sňatek z 10. listopadu 1857 zůstal bezdětný (Josefina byla o 9 let starší než Josef). Na zámku působil v letech 1856 až 1895. Dokonce se stal starostou města (1887–1890). Po roce 1864 si Josef Fischer koupil od měšťana Františka Melchra domek čp. 153. Když mu téhož roku zemřela matka Antonie, vzal si k sobě sestru Karolinu. Dokonce měl svého kočího, kočárek a konička, který ho vozil po návštěvách nemocných. Ovdověl, zemřel roku 1895 v Manětíně, v závěti městu odkázal svůj domek.

Po odchodu Löwyů z Manětína bylo, jak se zdá, opět město bez Židů jako za dávných dob vlády M. Gabriely. Roku 1872 do Manětína ale přišel nový Žid. František Wonka píše, že přišel za měřiči a stavebními dělníky, kteří stavěli dráhu na Karlovarsku. Tehdy se uvažovalo, zda dráha nemá vést přes Manětín. Podle Františka Wonky se dokonce na Mářinku mělo stavět nádraží. Ale to je jiná historie. Žid si na zádech nesl ranec kalounků a v Kuchově v čp. 23, kde před lety

prodával Mojžíš Löwy, si otevřel obchůdek. Jmenoval se Samuel Kafka. Odkud přišel, nevíme. Byl ortodoxní, pravověrný Žid, říkalo se o něm, že je rabínem. Ve starém krámku vyložil své zboží, ochotně obsluhoval zákazníky, co neměl, rád jim objednal, nepředražoval ani nešidil. Svou přičinlivostí se Samuel Kafka záhy vzmohl tak, že si koupil na náměstí jednopatrový dům čp. 94, kde se říkalo „U starých Wursů“, protože jeden Karásek, mlynář u Buršů, se tu kdysi usadil. Poslední Karásek, knihvedoucí, dům Kafkovi prodal. Ten svůj obchod zde zvelebil, záhy prodával i jiné zboží než kalounky a po čase se rovnal nejpřednějším obchodníkům křesťanským ve městě. Svě dcery z prvního manželství provdal soukmenovcům, továrníkům v Praze. Ti mu pak zprostředkovali výhodné nákupy tak, že mohl zákazníky obsloužit k jejich nejlepší spokojenosti. Druhou ženu si přivedl z Plas. Jmenovala se Daimová. Synu Karlovi pak předal obchod i dům. Jen stará firma „Samuel Kafka“ zůstala dál na štítě až do zániku židovstva v Manětíně.

Karel Kafka hospodařil a obchodoval stejně dobře jako jeho otec, získal si přízeň lidí a jeho obchod se stal přímo dobrodiním městečka i okolí. Chudina zde vždy nalézala otevřenou dlaň, jiní radu i pomoc. Zvláště za první světové války, kdy bylo tolik bídy a hladu, se Kafkův dům vyznamenal dobrodiním. Staříčká Kafkova matka často potajmu pomáhala potřebným tak, že o ní šla chvála daleko po okolí.

Karel si přivedl choť Idu. Ta mu da-

la dvě dcerušky, starší Gertrudu a mladší Haničku, narozenou r. 1925. Když se narodila, zemřel Karel v plzeňské nemocnici. Ida, která houževnatě jako mladá vdova vedla obchod dál, se provdala za soukmenovce Josefa Grose. Ten byl velice podnikavý a obchod zvelebil - proměnil jej v jakési manětínské ASO, v němž každý mohl dostat, co si přál. Přitom nepoškozoval obchody křesťanské ve snaze je znemožnit nebo zničit. V sobotu prodávali a v neděli měli zavřeno, ale o velikých židovských svátcích na podzim světli své šáběsy svědomitě.

Později než Samuel Kafka, se v Manětíně na škárpě usadil jiný Žid jménem Heller. V domě čp. 99, kde říkali „U Müllingů“ nebo „U bílého Bröckla“ byl krám. Bröckl byl mydlářem a obchodníkem. Ale jeho syn Karel měl jiné plány: uchvátila ho tehdejší horečka po Americe. Roku 1864 postavil u svého pole při preitensteinské silnici pěkný kamenný kříž, na podstavec dal vytesatí onen letopočet 1864, ke kříži zasadil dvě klenky, a to ponechav v rodišti na památku, odcestoval přes moře. V Americe se štěstí nedopracoval, vyhořel tam a oslepl. Jeho matka Johanna, rozená Müllingová, po několika letech poschodový dům i s obchodem prodala Židu Kellerovi. Ten si přivedl manželku a dvě dcery, Kamilu a Arnoštku. I on byl obchodníkem. Nábožensky byl též pravověrný a staří maňtiňáci vzpomínali, jak každou sobotu světli, krám neotvíral, ale s celou rodinou chodil pěšky do Nečtinské synagogy na pobožnost. Pro jednu Hellerovu dceru - Kamilu,

přišel do Manětína souvěrec Arnošt Löbl. Pod starou firmou „Heller“ vedl obchod dál. Když Kamila zemřela, oženil se s Arnoštkou. Nejraději zprostředkoval koupěchtivým výhodný nákup aut nejrozmanitějšího druhu. I syna Arnošta naučil jezdit autem a obstarávat obchody.

Před mnichovskou zradou se ještě mohli Židé v Československu cítit v bezpečí. Kdo z Židů po roce 1938 neuprchl včas, byl však ztracený. Manětínští Židé - bylo jich sedm rodin - uprchnout nemohli. Neměli na to prostředky. Už po zabrání Sudet z blízka zažili hrůzy nacistické persekuce: Žid Bergmann z Nečtin o všechno připravený, pobíhal po Manětíně a volal, že mu nechali jen tolik, aby si mohl koupit provaz a spáchat sebevraždu. Žida Khona, syna dřívějšího nečtinského lékaře, vyhnali na hranice k Újezdu, kde žil ve stohu slámy z milodarů, které mu tam Češi z Újezdu a Manětína nosili. Nacističtí ordneri mu pálili jeho nábytek, a bavili se nad jeho neštěstím. O této události jsme také slyšeli od p. Kapra z Nečtin v osmém dílu televizního dokumentu „Hádanky domů života“, který vysílala 1. 3. 2015 Česká televize na ČT 2.

Děkan František. Wonka dál píše: „Vtrhnutí nacistické armády do československé republiky způsobilo paniku mezi manětínským obyvatelstvem. Hned 15. března 1939 se vrhlo na obchody a skupovalo, co se dalo, neboť nikdo nevěděl, jak bude dál, každý však cítil, že taková láce, jako byla ve svobodné republice, víckrát již nebude. Žid Josef Gros prodával celý den v přeplněném krámě. Byl

neobyčejně ochotný, stejně jako jindy. Celé obleky a svrchníky prodával, nechával i na dluh a říkal: „Jen si to vezměte; jestli mi nezaplatíte, nic se nestane, stejně teď přijdu o všechno.“ I zdejší Němci se tentokrát neštítli od Žida nakupovat tak levně. U Žida Löbla brali Němci už dříve nestydatě na dluh. Byli od svých soukmenovců v Sudetech i v Říši přesně informováni, že dluh splácet už nebudou. Jen první dny se mohlo zdát, že okupanti se zachovají lidsky, snad i přátelsky. Ale 23. června 1939 už byl obchod u Löblů zavřený. Každý slušný člověk oba Židy i pozůstalou manželku litoval, narostl odpor a opovržení vůči okupantům.

U Kafků nejdřív nesměli prodávat textil, o Velikonocích roku 1941 už vůbec nic. 31. října 1941 se již Kafkovi stěhovali ze svého domu na náměstí (čp. 94) do „Závodí“ čp. 243, posledního domku na kraji města. Po čtyřech týdnech zedníci předělávali dřívější Kafkův dům. Rušili krám a dělali z něho dva pokoje. Přestavby bytů musel zaplatit majitel domu, pan Gross.

V neděli 18. ledna 1942, za třeskutého mrazu -22°C , manětínské Židy vyvezli z města. Na příkaz Městského úřadu půjčila mlynářka paní Emanuela Věbrová své nákladní saně i kočího pana Poppa, aby nemuseli jít pěšky do Mladotic. Kočí s upřímným zármutkem, celou Kafkovu rodinu, čtyři osoby, naložil a rychle odvázel. Zároveň na jiných saních, též na příkaz Městského úřadu, odvázel pan Josef Líbal paní Löblovou a její starší příbuznou, která po zatčení obou Löblů se k nim musela

nastěhovat a pokud Němci dovolili, prodávat a doprodat zboží. Paní Löblová se nesměla v krámě ani ukázat. Říkalo se, že manětínské Židy odvezli do židovského ghetta v Terezíně. Bezpečných zpráv se o nich nedověděl nikdo. Z rodiny Kafkovy a Grossovy se nevrátil nikdo a všechno pátrání po nich zůstalo bezvýsledné. Má se za to, že všichni zahynuli v nacistické plynové komoře.

Jeden manětínský Žid přece přečkval město v prvních dnech květnové revoluce. Mladý Arnošt Löbl. Přežil hrůzy nacistických koncentráků a jediný se vrátil domů. Prázdný dům čp. 99 prodal a natrvalo se odstěhoval z Manětína.

Pro úplnost se ještě zmíníme o rodině řídicího učitele dvojtřídní obecné školy na Hvozdě. Od roku 1930 do 1938 řídil onu školu Žid Artur Lederer z Rakovníka. Jeho choť Zdeňka rozená Steinreichová, mu dala dceru Věru. S nimi žil i otec Steinreich. Byla to rodina velice šlechtná a oblíbená. Roku 1938 byla rodina přeložena do Rakovníka, za okupace vláčena po německých koncentracích, kde při náletu roku 1945 puma zabila řídicího Lederera. Starý pan Steinreich zemřel, paní s dcerou po přestálých útrapách se vrátily.

Tolik z historie manětínských Židů do roku 1945 ve vzpomínkách děkana Františka Wonky.

■ Petr Rožmberský

dokončení z minulého čísla

Dyškáňka

Počátky hospody Dyškánky v Hadačce jsou nejasné. Její vznik můžeme snad hledat už v kaceřovském urbáři z roku 1558. Dvůr Sechutice nechal tehdy Florián Gryspek nově vystavět zároveň s ovčínem a pivovarem a „při dvoře a pivovare se nyní krčma nově staví, v kteréž se piva sechutická šenkovati budou“.¹⁾ Je nasnadě domněnka, že hospoda byla vystavěna u hlavní silnice na Kralovici, kde bylo možné předpokládat konzumaci piva pocestnými. Podle regionální literatury je jméno hospody Dyškánky zkomoleninou původního jména „Na Toskance“, který dostala podle toho, že zde prý byli ubytováni Vlaši z Toskánska, stavějící v 16. století renesanční dvůr Sechutice pro Gryspeka. Jde však jen o nedoloženou domněnku.²⁾

Při dělení Gryspekových potomků roku 1589 se dokonce Sechutice, k nimž bylo připojeno několik okolních vesnic, staly načas samostatným statkem a sídlem Karla Gryspeka. Původně náležely Sechutice plaským cisterciákům, kteří se v letech 1592–1600 na Gryspecích neúspěšně dožadovali, aby klášteru vydali Sechutice (pivovar, krčmu, dvůr, ovčín a jiné budovy³⁾). Po pobělohorských konfiskacích získal Sechutice plaský klášter nazpět.⁴⁾ Za třicetileté války byl sechutický dvůr, kde byli ubytováni vojáci, zpustošen. Klášter po válce dvůr opravil, ale roku 1699 začal opat Ondřej Trojer stavět zcela nový ba-



Dyškáňka. Současný stav.

roční dvůr, který dokončil na počátku 18. století jeho nástupce Evžen Tyttl.⁵⁾

O hospodě zatím z tohoto období nejsou známy písemné zprávy. Mohla za třicetileté války zaniknout, mohla nějakým způsobem přežívat. Snad byla obnovena v souvislosti s výstavbou nového dvora a vzniku vsi Hadačky. První nalezená zmínka je z roku 1733, kdy byl za kmotra Jan Jaroš, „caupo“ z Hadačky. V roce 1735 je kmotrou Ludmila Škubalová z „Tuskaniana casa“, tedy z Dyškáňské chalupy a roku 1737 zemřelo dítě Jana Škubala, který byl „pincerna“ v Sechuticích.⁶⁾ Jak uvidíme dále, jde o jednu a tutéž hospodu. Výraz „caupo“ je možné překládat jako krčmář, hospodský, zatímco „pincerna“ spíše jako číšník. V případě Škubala se asi jednalo o zaměstnance hospodského Jaroše.

V letech 1742 a 1743 je připomínán Jan Škubal z „Tuschkanka“, hospodským v „Toskanka“ byl roku 1747 stále Jan Jaroš. Když se roku 1748 vdávala jeho dcera, byl plaský poddaný Jan Jaroš označen jako chalupník a hospodský v „Tuschkanka“. Roku

1750 se stala matkou pocházející z „popina Tosskanka“ u dvora Sechutic, v roce 1752 z „caupona Toschkanka“ u dvora Sechutic.⁷ „Caupona“ znamená latinsky krčma, hospoda, zatímco „popina“ označuje pohostinství vyššího řádu, v tomto případě zřejmě zájezdni hospodu s možností ubytování. V té době a i později existovala v blízkém Výrově krčma, kterou provozoval sedlák a krčmář Vít Kozel.⁸ Roku 1754 je zaznamenána Polyxena Škubalová, dcera hospodského v „Dischkanka“ a Jan Škubal, hospodský v „Dischkanka“ blízko Hadačky (spolu s ním také Anna Kozlová manželka krčmáře z Výrova).⁹ Zdá se, že bývalý zaměstnanec se stal hospodským. Jméno hospody se pomalu ustálilo a dále budeme používat současný tvar.

Poté došlo k zásadní přestavbě (nebo k novostavbě?) hospody na zájezdni hostinec, ve své podstatě stojící dodnes. Stavba byla dokončena roku 1756 za opata Fortunáta Hartmana. Svědčí o tom kamenný znak s jeho osobním znamením (kotva), iniciálami jeho jména a titulů (F.H.A. P.P.L.) a s uvedeným letopočtem, umístěným v tympanonu nad průjezdem. Areál nese dvě popisná čísla - č. 12 starší objekty a čp. 65 mladší přístavek. Obojí je od roku 1958 státem chráněnou památkou.¹⁰

Popis této památky říká, že areál bývalého hostince sestává z hlavní budovy s bočním přístavkem, z chlévů, kolny a stodoly (přístavek hospody a stodola jsou mladší). Vlastní budova hostince je podélná, přízemní, sestávající z bočních křídel o dvou okenních osách a středního, o něco

zvýšeného rizalitu o třech osách. Průčelí křídel jsou hladce omítaná s lizénami, ukončená profilovanými římsami a opatřena okny v plochých štukových rámech. Střední rizalit člení lizénové rámování, průběžný vlys s vloženými vpadlými obdélnými výplněmi a hlavní římsa, vytvářející v ose rizalitu vysoký trojúhelníkový tympanon. Okna jsou stejná jako u křídel. V jeho ose je vysoký portál s půlkruhovou archivoltou, lemovaný plochou páskou a doplněný římsami a masivním klenákem, prorůstajícím do tympanonu. Střední průjezd je valený s pětibokými lunetami, vpravo vpředu je místnost s valenou klenbou, vzadu s křížovou; křídlo sloužilo jako sál přistavené hospody (mladší přístavek navazuje na pravé křídlo hlavní budovy a z něj vybíhá již ne zcela kolmo stavba hospody poněkud nižší než hlavní budova), má neckovou klenbu, okenní špalety segmentové. Vlevo od průjezdu je vpředu valeně klenutá místnost, vzadu s křížovou klenbou, v levém křídle jsou nově předělené plochostropé místnosti. Na levé křídlo navazuje ve dvoře budova chlévů s pruskými plackami v interiéru, ve dvorní fasádě má tři obdélné vchody s nadsvětlíky a šest malých čtvercových okének, vše v kamenných ostěních. Na chlévy navazuje dále budova mohutné obdélné stodoly. Uprostřed dvora stojí kolna na čtvercovém půdorysu na čtyřech zděných pilířích.¹¹ Stavitelem měl být podle jednoho názoru plaský stavitel Matěj Ondřej Kondel, podle jiného názoru jeho syn Evžen Dominik Ondřej Kondel, který kráčel v otcových šlépějích.¹²

Nahlédneme-li do historických map, zjistíme, že na nejstarší podrobnější Müllerově mapě z roku 1720, která jinak zaznamenává na hlavních silnicích zájezdni hospody, vůbec není zakreslena cesta z Plzně na Plasy a Kralovice a tudíž ani zájezdni hospoda u Hadačky a Sechutic.¹³⁾ První vojenské mapování (1764–1748) zachytilo nejstarší půdorys Dyškánky, avšak nebylo nijak přesné. Na hlavní budovu (objekt s průjezdem a souběžnými křídly) kolmo nasedají tři (sic!) objekty a zdí obehnané nádvoří uzavírá další menší objekt souběžný s hlavní budovou.¹⁴⁾ Dokonalejší je císařský otisk mapy stabilního katastru z roku 1839. Menší objekt v zadní části nádvoří zmizel a na jeho místě je zahrada. Podezřelý prostřední objekt ze staršího mapování, který by bránil komunikaci průjezdem, je kratší než ostatní dva a nenasedá na hlavní budovu (kolna). Hlavní budova je červená, tedy nespalná (zděná), ostatní objekty jsou žluté, spalné, tedy patrně roubené.¹⁵⁾ Pravý objekt už neexistuje, levý byl nahrazen zděnou stájí a prodloužen o stodolu (viz výše). Přibližně v místech pravého objektu byla posléze vystavěna nová hospoda (čp. 65), která již nenavazovala na prodloužené pravé křídlo hlavní budovy kolmo, ale respektovala cestu k Sechuticím. Za ní byl postaven ještě nějaký nový objekt.¹⁶⁾ Tato přestavbě zřejmě proběhla na přelomu 20. a 30. let 20. století. V dubnu 1930 byla v nové hospodě první taneční zábava.¹⁷⁾

Prvními známými hospodskými v obnovené „popina“ Dyškánce byli

Kašpar a Veronika Wagnerovi, připomínání matrikami v letech 1759–1763.¹⁸⁾ Dalšími hospodskými, majícími Dyškánku od kláštera v nájmu, byli manželé Šimon a Anna Marie Horejšovi, poddaní plaského kláštera, a jejich dcery Anna a Josefa. Matrika je zaznamenala v letech 1764–1782, přičemž Anna Marie zemřela již v roce 1777 ve svých 41 letech. V roce 1783 je Šimon Horejš označen jako podruh z Hadačky a Josefa dále není nazývána dcerou šenkýře z Dyškánky;¹⁹⁾ novým hostinským se zřejmě stal Matěj Sinkule, „caupo“ v Dyškánce, který měl s manželkou Rozálií v roce 1784 potomka.²⁰⁾ O kopyta formanských koní se staral Jan Krofta, kovář od Dyškánky (viz výše).

Dne 1. února 1788 koupil Václav Hoch ze vsi Minic (okr. Louny) od Náboženského fondu (spravující plaské klášterství po zrušení kláštera) hostinec u Sechutic zvaný Dyškánka se všemi budovami v dobrém stavu za 620 zlatých. Šlo o tzv. emfiteutický prodej - majitel musel dál platit roční činži 20 zlatých jako předchozí nájemci, ovšem držba hospody byla nadále dědičná. Další podrobnosti uvádí německy psaná smlouva - Hoch například musel zaplatit dlužnou činži za předešlého hostinského Sinkuleho.²¹⁾ S tím možná souvisí skutečnost, že jako šenkýřka v Dyškánce je ještě roku 1791 zaznamenána Rozálie Sinkulová,²²⁾ která zde snad dluh „odpracovávala“.

„Sechutický hospodský“ Václav Hoch si také pronajal určité polnosti od značně vzdáleného vrchnostenského dvora Rohy.²³⁾ Stále se objevu-



Hostinec Dyškánka, letecký pohled.

je spojení Dyškánky se Sechuticemi, což nahrává domněnce, že šlo původně o krčmu vystavěnou roku 1558, nebo alespoň o místo, kde tato krčma stávala.

Po Václavu Hochovi a jeho manželce Anně Marii tu byl v čp. 12 (Dyškánka) šenkýřem jejich syn Alois s manželkou Barborou, dcerou sládky z Kralovic. Ta zemřela v roce 1847 ve věku 65 let.²⁴⁾ Bylo zaznamenáno vyprávění Anny Jánské z Kralovic, rozené Hochové na Dyškánce, která se dožila 103 let: roku 1866 jako tříletá pamatovala pruské vojáky, jak se nahrnuli do hospody a vypili všechno pivo, aniž by zaplatili. Hospoda bývala zájezdní, Hadačkou projíždělo mnoho formanů, zvláště před plzeňským jarmarkem. Chtěli dobře jíst a pít. Ve dne formani jen jedli, krmili koně a odpočívali. Před hospodou

byly pro to zřízeny žlábký na píci, u kterých se koně přivazovali. Na příprež hostinský půjčoval pár koní. Vozy bývaly seřazeny před hospodou. Každý forman měl psa, v noci hlídal v bedně zavěšené pod vozem. Někdy v sále rozprostřeli sušené švestky na podlahu, polili a promíchali - byly pak velké, lesklé. V hostinci se také pořádaly taneční zábavy.²⁵⁾ Roku 1872 následoval na hospodě Aloisův a Barbořin syn Jan Hoch a tak bychom mohli pokračovat.²⁶⁾ Ještě v roce 1944 byl majitelem hostince na Dyškánce a více než 18 hektarů pozemků Alois Hoch; čp. 12 vlastnil Alois Hoch i v roce 1964 a Alois Hoch mladší si postavil v Hadačce nový rodinný dům v roce 1971.²⁷⁾

Dne 23. dubna 1977 se na Dyškánce konala poslední zábava - pouťová. A 10. prosince bylo otevřeno nové pohostinství, které nahradilo obě hospody – jak na Dyškánce, tak posléze ve Výrově. Na Dyškánce byl posledním šenkýřem Bohumil Hoch (†1988), který tu s manželkou Anežkou pracoval 47 let.²⁸⁾ Číslo popisné 12 dodnes patří panu Jiřímu Hochovi, bydlicímu však jinde v Hadačce (mladší část areálu - čp. 65 - má jiného majitele).²⁹⁾ Rodině Hochů tedy tento objekt patří již více než dvě a čtvrt století.

Poznámky:

- 1) Prusík, F. X. (ed.): Kaceřovský urbář z r. 1558. 2. vydání k tisku připravil J. Vorel. Mariánská Týnice 1972, s. 6–7.
- 2) Např. Sklenář, J.: Pivovarnictví a pivovary na Kralovicku a Manětínsku. Čistá 1996, s. 104; Kamenická, E.: Sechutice - zaniklá ves, dvůr a okolí, sou-

- část panství Floriána Gryspeka. In: Gryspekové a předbělohorská šlechta - Kralovice a poddanská města. Mariánská Týnice 1998, s. 46.
- 3) Státní okresní archiv Plzeň-sever v Plasích (dále jen SOkA), fond 173 – MNV Výrov, Popis obce Výrova a Hadačky 1936–1941, s. 7.
- 4) Rožmberský, P. - Novobilský, M.: Gotická tvrz a zámecká pevnost Kaceřov. Plzeň 2007, s. 39–40.
- 5) Rožmberský, P.: Dvory plaských cisterciáků. Plzeň 2008, 2. vydání, s. 14.
- 6) Státní oblastní archiv v Plzni, fond Sbírká matrik, římskokatolická fara Kralovice, kniha 3, s. 177, 199 (dále jen SOA, SM, název fary, číslo knihy a identifikační údaj); SOA, SM, Žebnice 3, s. Z28.
- 7) SOA, SM, Kralovice 3, s. 226, 307; Žebnice 4, s. 364, 97, 111.
- 8) SOA, SM, Kralovice 3, s. 345 a další.
- 9) SOA, SM, Kralovice, kniha 3, s. 720, 399.
- 10) <http://monumnet.npu.cz/pamfond/list.php?IdReg=133887&Limit=25> [1. 7. 2014].
- 11) <http://www.plzensky-kraj.cz/cs/relics.asp?lngPamatka=961460> [1. 7. 2014].
- 12) Horyna, M. - Hájek, T. - Bukačová, I.: Koncepce památkové péče Plzeňského kraje. Strojopis 2003; Hubka, P.: O staviteli barokního Plaska Matěji Ondřejovi Kondelovi z Bílova. 2012. Dostupné na: <http://www.nebreziny.cz/2012/o-staviteli-barokniho-plaska-mateji-ondreji-kondelovi-z-bilova> [20. 4. 2014].
- 13) <http://oldmaps.geolab.cz>. Mapový list č. 12.
- 14) <http://www.oldmaps.geolab.cz>. Mapový list č. 121.
- 15) <http://archivnimapy.cuzk.cz>. Katastr Výrov.
- 16) <http://www.mapy.cz>.
- 17) SOkA, fond 173 - MNV Výrov, Obecní kronika Hadačka-Výrov 1964-1989.
- 18) SOA, SM, Kralovice 3, s. 450–451, 485; Žebnice 4, s. 166, 179, 196.
- 19) SOA, SM, Žebnice 4, např. s. 202, 660, 308, 482; Kralovice 4, např. N228, N242, N249.
- 20) SOA, SM, Žebnice 6, např. fol. 183v; kniha 9, např. fol. 9.
- 21) SOA, K 311, kniha kontraktů mlýnů a hospod, fol. 348–349v.
- 22) SOA, SM, Žebnice 9, fol. 2.
- 23) Citace v pozn. 21, fol. 351.
- 24) SOA, SM, Žebnice 9, např. fol. 5, 40, 34v.
- 25) Vorel, J.: Dějiny rodného kraje. Výrov – Hadačka. Rabštejn n. Střelou 1994, s. 39-41.
- 26) SOA, SM, Žebnice 9, fol. 59; citace v pozn. 13, fol. 223.
- 27) SOkA, fond 173 - MNV Výrov, Popis obce Výrova a Hadačky 1941–1963 a Obecní kronika Hadačka–Výrov 1964–1989.
- 28) SOkA, fond 173 – MNV Výrov, Obecní kronika Hadačka-Výrov 1964–1989.
- 29) <http://nahlizeniidokn.cuzk.cz> [5. 10. 2014].

OBSAH

Úvodem	2
Otevírací hodiny v knihovně	2
Události obrazem	3
500 let od Vídeňského kongresu	4
<i>/re</i>	
900 let Mladotic a Města Touškov	4
<i>/re</i>	
Kralovický spisovatel Bohumír Struska (dokončení)	5
<i>/Radovan Lovčí</i>	
Židé v Manětíně	8
<i>/Václav Jirsa</i>	
Hadačka a Dyškánka (dokončení)	20
<i>/Petr Rožmberský</i>	

ADRESA REDAKCE

Muzeum a galerie severního Plzeňska, Mariánská Týnice čp. 1

331 41 pošta Kralovice, telefon a fax: 373 396 410, 373 397 393

e-mail: info@marianskatynice.cz

www.marianskatynice.cz

www.facebook.com/marianskatynice

Ilustrace na obálce: Kašna ve Vejprnicích (původně v Plzni, v areálu průmyslové školy na Chodském nám.). Autor Emanuel Halman /1873–1945/. (foto: Václav Podestát)

Publikace k prodeji



1. SVĚTOVÁ VÁLKA A JEJÍ OHLASY NA SEVERNÍM PLZEŇSKU

Text: Irena Bukačová, Jiří Fák,
Miroslav Hus

Válečné zážitky obyvatel obcí severního Plzeňska a vojáků 35. či 88. regimentu. Publikace je sestavena převážně z autentických dobových kronikářských záznamů, válečných deníků nebo vzpomínek.

ISBN 978-80-87185-19-3

Cena: 120 Kč

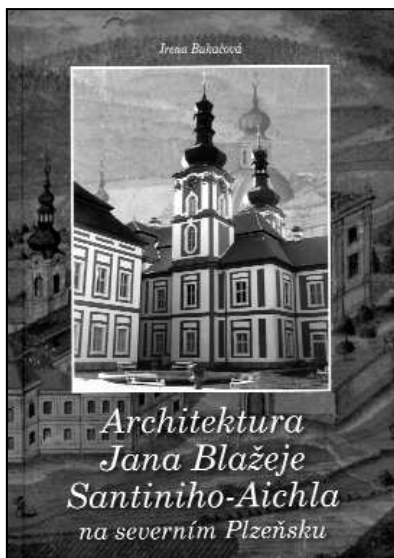
KOSTEL SV. PETRA A PAVLA V KRALOVICÍCH

Text: Irena Bukačová

Vydalo MaG v Mariánské Týnici a Občanské sdružení Gryspek pro záchranu kostela sv. Petra a Pavla v Kralovicích ve spolupráci s Nadačním fondem Mariánská Týnice.

ISBN 978-80-87185-11-7

Cena 150 Kč



ARCHITEKTURA JANA BLAŽEJE SANTINIHO - AICHLA NA SEVERNÍM PLZEŇSKU

Text: Irena Bukačová

Více než dvousetstránková publikace sestává z podrobného zpracování deseti architektonických památek.

ISBN: 978-80-86720-61-6

Cena 299 Kč

PAMĚŤ KRAJINY I - VIII

Texty Irena Bukačová, Jiří Fák
Fotografie Jiří Fák, Václav Podestát
Již osmivazkové dílo (nejnověji Nýřansko) je věnováno drobným památkám vybraných regionů severního Plzeňska.

Je katalogem památek, které zanechaly generace předků žijící zde po staletí.

Cena za každý díl 250 Kč

Další nabídka knih na:

www.marinaskatynice.cz

VLASTIVĚDNÝ SBORNÍK

- čtvrtletník pro regionální dějiny severního Plzeňska -

Vydává M&G v Mariánské Týnici. Redaktor Václav Podestát.

*Adresa redakce: Muzeum a galerie severního Plzeňska v Mariánské Týnici,
331 41 Kralovice, tel.: 373 396 410, e-mail: info@marianskatynice.cz, IČO: 368 563.*

Registrováno Ministerstvem kultury České republiky MK ČR E 12301.

Cena jednoho výtisku pro předplatitele 10,- Kč, roční předplatné 40,- Kč a poštovné.

Vychází 4x ročně. ISSN 1801-0032.